

عنوان سخنرانی:

تدابیر حقوقی برای حمایت از بیماران مبتلا به **ایدز** در
نظام حقوقی ایران

دکتر محمدحسین صادقی

قاضی دادرای دیوان عالی کشور و مدیر کل پیشگیری از آسیبهای اجتماعی دادستانی کل کشور

هدف نظام حقوقی از حمایت از بیماران مبتلا به **ایدز**

بیماران مبتلا به ایدز به دلیل ویژگی‌های آسیب‌پذیری نیازمند توجه ویژه هستند. این بیماری نه تنها زندگی شخص بلکه خانواده آنان را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. لذا برای حمایت از شخصیت و حفظ کرامت انسانی این دسته از بیماران لزوماً نیازمند حمایت نظام حقوقی می‌باشند.

حمایت حقوقی از بیماران مبتلا به ایدز

بدین معنا است که نظام حقوقی باید تمام ظرفیت های مناسب اداری، استخدامی، مالی و بیمه ای را برای اجرای و تضمین حقوق مبتلایان به ایدز در جامعه را بکارگیری نماید.

مهمترین تدابیر حقوقی در جهت حمایت از بیماران مبتلا به **ایدز**

حمایت از حقوق کار و استخدامی

- این دسته از بیماران به دلیل داشتن شرایط ویژه خود، از شانس کمتری جهت اشتغال برخوردار می‌باشند که این موضوع حمایت‌های بیشتری برای این قشر از جامعه می‌طلبد.
- تضمین حق مستخدمان مبتلا به ایدز بر آزادی از تبعیض، می‌تواند مانع انزوای آنان در محیط کاری، محرومیت از ارتقاء و بهره‌وری از حقوق استخدامی برابر با سایر افراد، نقض حق بر کار یا محدودیت در دریافت بیمه و خدمات درمانی در حین استخدام و پس از آن گردد. رویه‌های قضایی با تمرکز بر اصل منع تبعیض، نقش موثری را در حذف یا کاهش نسبی نابرابری‌ها به ویژه در عرصه استخدام، ایفا نموده‌اند.

حق برخورداری از تامین اجتماعی

مسئلاً بیماران مبتلا HIV پس از اخذ گواهی پزشکی مستحق دریافت غرامت خواهند بود. در خصوص بیماران مبتلا به ایدز که در اثر عدم رعایت مقررات بهداشتی و احتیاط های لازم از طرف کارفرما یا نمایندگان او به این بیماری مبتلا شده اند، در صورت اثبات موضوع، سازمان خدمات درمانی و سازمان تامین اجتماعی هزینه های مربوط به معالجه و غرامات و مستمري ها و غيره را پرداخته و طبق ماده ۵۰ این قانون از کارفرما مطالبه و وصول خواهد کرد.

در صورتی که بیمه شده زن یا همسر بیمه شده مرد به بیماری هایی مبتلا شود که شیردادن برای طفل او زیان آور باشد (به عنوان مثال مبتلایان به ایدز) یا پس از زایمان فوت شود، شیر مورد نیاز تا ۱۸ ماهگی تحویل خواهد شد. (ماده ۶۹ قانون تامین اجتماعی)

حق برخورداری از آموزش

- حق بر آموزش های مربوط به بیماری ایدز خصوصا آموزش های مربوط به پیشگیری و مراقبت از این بیماری
- حق بیماران مبتلا به ایدز بر تحصیل در مدارس و دانشگاه طبق برنامه استراتژیک سوم ایدز مصوب شورای عالی سلامت و کمیته پایش و ارزیابی برنامه ایدز آموزش و پرورش

حق برخورداری از آزادی جابجایی:

- هر چند گاه فرد یا گروهی دچار بیماریهای عفونی میشود از سوی مسئولان وزارت بهداشت درمان آنها شامل قرنطینه، ایزوله واکسیناسیون و درمان اجباری می باشد و نامشان را به مراکز بهداشتی گزارش می کنند تصمیمات اتخاذ شده در این بیماران هم باید مانند سایر بیماران باشد از جدا کردن یا در قرنطینه نگه داشتن این بیماران در یک بخش بیمارستان باید خودداری کرد

عدم بستری کردن اجباری (اصل ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر و اصل ۲۷ پیمان نامه حقوق کودک)

- از نظر قانون نمیتوان مانع از ترک بیماران بهبود یافته از مراکز درمانی شد اگر بیماری برای مرخص شدن اصرار دارد لازم است رضایتنامه کتبی برای اینکه هیچ گونه مسئولیتی را در برابر خطرات احتمالی بر عهده ندارد امضا کند و پرستاران وظیفه دارند این اقدام را برای بیمار توضیح دهند

حق استفاده از نیازها بر اساس اولویت (اصل ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر اصول ۱، ۲۹، ۳۴، قانون اساسی ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق بشر)

• برای این بیماران برطرف کردن هر نوع محرومیت در زمینه مسائل بهداشتی و تأمین بهداشت جز نیازهای اساسی بوده و دولت مکلف به تأمین آن میباشد

حق رضایت آگاهانه در درمان جراحی و آزمایش
(اصل ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر)

- تأکیدی که به طور سنتی برای اخذ رضایت نامه کتبی قبل از اعمال جراحی گرفته میشد اکنون جای خود را به رویکرد جدیدی داده است در این رویکرد جدید از بین همه اقدامات قبل از عمل بحث و گفتگو با بیمار استراتژیهای درمانی و به دنبال آن کسب رضایت تلویحی و شفاهی اهمیت بیشتری دارد

حق برخورداری از بالاترین درجه سلامت جسمی و روانی در تمامی سطوح پیشگیری :
(اصل ۲۹ قانون اساسی اصل ۱۳ پیمان نامه رفع تبعیض علیه زنان اصل ۲۵ اعلامیه جهانی
حقوق بشر و اصل ۱۲ میثاق بین المللی حقوق فرهنگی اجتماعی و اقتصادی)

- پیشگیری به معنای جلوگیری از به وجود آمدن بیماری قبل از وقوع آن است در حالی که مفهوم متداول آن شامل کلیه اقداماتی است که برای قطع یا آهسته کردن سیر بیماری استفاده میشود که در سه سطح
- اولیه (آموزش بهداشت همگانی و فردی)
- ثانویه (انجام آزمایش داوطلبانه درمان و تشخیص زودرس بیماری)
- ثالثیه (محدود کردن معلولیت، توان بخشی و بازسازی مجدد افراد) میباشد که این بیماران نیاز به هر سه سطح پیشگیری دارند

حق بر پذیرش بیماران مبتلا به **ایدز** در مراکز درمانی

بیماران مبتلا به اچ.آی.وی مطابق قانون اساسی و قوانین عادی جمهوری اسلامی ایران همچون سایر افراد جامعه تحت حمایت قانون قرار دارند.

به موجب بند «ب» تبصره ۱۰ قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور و در اجرای ماده ۱۹۳ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تمامی بیمارستان ها و مراکز درمانی (اعم از خصوصی و دولتی) باید نسبت به پذیرش کلیه بیماران اورژانسی مصدوم و غیر مصدوم اقدام کنند.

تخلف از مقررات به منزله تخلف از قانون بوده و به موجب قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومان و رفع مخاطرات جانی مصوب ۵/۳/۱۳۵۴ پیگرد کیفری دارد.

حق بر فرزند پذیر بودن بیماران مبتلا به **ایدز**

در نظام حقوقی ایران مانعی برای پذیرش فرزندان مبتلا به ایدز به عنوان فرزند خواندگی وجود ندارد بلکه سیاست تقنینی و قضایی به سمت تشویق مردم به پذیرش این فرزندان که بعضا بد سرپرست هستند قرار دارد.

سازوکارهای ارفاقی کیفری به زندانیان مبتلا به **ایدز**

ماده ۵۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری:
هرگاه محکوم علیه به بیماری جسمی یا روانی مبتلا باشد و اجرای مجازات موجب تشدید بیماری یا تأخیر در بهبودی وی شود، قاضی اجرای احکام کیفری با کسب نظر پزشکی قانونی تا زمان بهبودی، اجرای مجازات را به تعویق می‌اندازد.

**تعویق
مجازات**

**تبدیل
مجازات**

وظایف سازمان زندان ها در قبال بیماران مبتلا به HIV

ماده ۱۴۶ - معالجه و نگهداری بیماران تا بهبودی کامل

ماده ۱۴۷ - ارائه خدمات بیمه سلامت رایگان به بیماران

ماده ۱۴۹ - مراقبت دائمی و روزانه تمام متهمان بازداشتی و زندانیان مؤسسه از حیث بیماریابی و مداوا

ماده ۱۵۰ - اعزام بیماران جهت ادامه درمان به مراکز درمانی خارج از زندان

ماده ۱۵۱ - ارائه خدمات مشاوره‌ای و تخصصی روان‌شناسی و روان پزشکی به بیماران.

حق درمان

هزینه درمان با ارائه صورتحساب از بیمارستان و مراکز درمانی مربوطه بر اساس تعرفه های موضوع ماده ۸ قانون بیمه همگانی خدمات درمانی مصوب ۱۳۷۳/۸/۳ توسط شرکت های بیمه گر تجاری بر مبنای قرارداد منعقد شده با بیمه شده پرداخت می شود و در صورتی که بیمار تحت پوشش بیمه نباشد، از محل ردیف متمرکز ۱۲۹۰۸۶ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بیمه مرکزی ایران به تصویب هیات وزیران می رسد. تخلف از این مقررات به منزله تخلف از قانون بوده و به موجب قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومان و رفع مخاطرات جانی مصوب ۱۳۵۴/۳/۵ پیگرد کیفری دارد.

بیماران مبتلا به HIV مطابق قانون اساسی و قوانین عادی جمهوری اسلامی ایران همچون سایر افراد جامعه تحت حمایت قانون قرار دارند.

از میان بیماریهای خاص دولت می بایستی توجه ویژه ای به بیماران مبتلا به ایدز داشته باشد زیرا این بیماری به عنوان یکی از موانع پیشرفت بشر محسوب شده و در واقع به بحران توسعه در هزاره سوم تبدیل شده است. در نتیجه طبق «اعلامیه هزاره» یکی از اهداف توسعه در هزاره سوم مبارزه با بیماری ایدز است.

منع تبعیض ناروا

- دولت در راستای اصولی از قانون اساسی مبنی بر برابری افراد در برابر قانون و رفع تبعیض ناروا برای همه در تمام زمینه ها و برخورداری همه ملت از حقوق انسانی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و حق برخورداری از حقوق مربوط به سلامتی همگام با 188 کشور عضو سازمان ملل متحد در سال 2001 متحد به کنترل و پیشگیری از بیماری ایدز شده است.
- با توجه به اهمیت این بیماری و لزوم راهنمایی دولت و دیگر نهادهای فعال در زمینه چگونگی ارتقای حمایت و اجرای بهتر حقوق بشر، « اصول راهنمای بین المللی در خصوص ایدز و حقوق بشر » از سوی برنامه مشترک ملل متحد برای ایدز و کمیسیون عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در سال 1996 وضع گردید.
- مهمترین این اصول عبارتند از: تکلیف دولتها به وضع قوانین ضد تبعیض و قوانین حمایتی، پشتیبانی مالی و سیاسی از برنامه های مبارزه با ایدز، درمان و تهیه دارو و آموزش و ارائه خدمات رایگان به بیماران و رعایت حریم خصوصی آنان.

یافته های حقوقی

یافته های این پژوهش نشان می دهد هر چند قوانین و مقررات موجود برای رفع موانع و چالش های مقوله حمایت از بیماران مبتلا به ایدز کافی نبوده لیکن نظام حقوقی می تواند با اصلاح و تکمیل نظم حقوقی و تدوین راهکارهای مناسب و نیز تقویت رویه قضایی در این خصوص و الگو برداری و بهره گیری از مقررات بین المللی در کمک به آرامش روحی و روانی و نیز کاهش آلام بیماران مبتلا به ایدز راهگشا است.

برآمد

هر چند قوانین و مقررات موجود برای رفع موانع و چالش های مقوله حمایت از بیماران مبتلا به ایدز کافی نبوده لیکن نظام حقوقی می تواند با اصلاح و تکمیل نظم حقوقی و تدوین راهکارهای مناسب و نیز تقویت رویه قضایی در این خصوص و الگو برداری و بهره گیری از مقررات بین المللی در کمک به آرامش روحی و روانی و نیز کاهش آلام بیماران مبتلا به ایدز راهگشا است.

باتقدیر و تشکر از توجه شما

